

+

MADDE METNİ :

MADDE 17 : VERGİYE MUKABİL ALINACAK TEMİNAT

Madde 17 - Amme idare ve müesseseleri, bankalar, bankerler, kasa kiralyanlar, sigorta şirketleri, sair şirket ve müesseseler, mahkemeler ve icra daireleri istihkak sahiplerine bu verginin mevzuuna giren her hangi bir muamele dolayısıyla para ve senet verebilmek için evveleminde verginin ödenmiş olduğuna dair vergi dairesinden verilmiş bir tasdikname talebederler.

(22.07.1998 tarih ve 4369 sayılı Kanununun 73 üncü maddesiyle 01.08.1998 tarihinden itibaren yürürlüğe giren şekli) Tasdikname ibraz etmeyen hak sahiplerinin istihkaklarından, veraset yoluyla %5, ivazsız intikallerde %15 oranında vergi karşılığı olarak tevkifat yaptıktan sonra, bakiyesini verebilirler. Tevkifatı yapanlar tevkif ettikleri parayı en geç bir hafta zarfında buldukları yerin malsandığına yatırmaya ve keyfiyeti mensup buldukları vergi dairesine yazı ile bildirmeye mecburdurlar.

(22.07.1998 tarih ve 4369 sayılı Kanununun 73 üncü maddesiyle 01.08.1998 tarihinden itibaren yürürlüğe giren şekli) Tevkifat yapmadan para ve senet verenlerle tevkif ettikleri parayı yukarıda belirtilen süre içinde malsandığına yatırmayanlardan (Hâkimler hariç) tevkif etmiye ve yatırmaya mecbur oldukları paralar Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun hükümlerine göre, gecikme zammı tatbik edilerek tahsil edilir. Tevkifatı yapan ilgili kuruluşların, bu görevleri süresinde yerine getirmeyen sorumlularından tevkif etmeye ve yatırmaya mecbur oldukları paraların %10'u oranında ayrıca ceza tahsil olunur.

MADDE İLE İLGİLİ GENEL TEBLİĞLER :

<u>Tebliğ No</u>	<u>Bölüm</u>
1	12
4	-

+

+

MADDEYE İLİŞKİN YORUM VE AÇIKLAMALAR :

1. TEVKİFAT UYGULAMASI

1.1. Tevkifatla İlgili Genel Açıklama

1 Sıra No.lu Veraset ve İntikal Vergisi Genel Tebliğinde, tevkifata ilişkin şu açıklamalar yer almaktadır:

“... Madde metninde istihkak sahiplerine bu verginin mevzuuna giren herhangi muamele dolayısıyla para ve senet verebilmek için vergi karşılığı olarak tayin olunan nispetlerde tevkifat yapılacağından bahsedilmekte olduğuna göre, vergi mevzuuna giren herhangi bir muamelenin mevcut olması, ödenecek istihkakın para veya senetten ibaret bulunması lazımdır. Bu suretle yapılacak tevkifatın Kanununun 23’ncü maddesinde zikrolunan kiralık kasalar muhteviyatına da şamil olduğuna şüphe yoktur Binaenaleyh istihkakın para veya senet olduğu hâllerde veya kanununun 4’üncü maddesinde kabul edilen istisna hükümleri muvacehesinde ne suretle muamele yapılacaktır.” Tebliğ şu şekilde devam etmektedir.

“1. İstihkak sahibinin alacağı Türk parasından ibaret ise, bu takdirde kendisine ödenecek meblağ üzerinden;

2. İstihkak ecnebi parası, tahvil, hisse senedi, esham ve tahvilat gibi menkul kıymetlerden ise bu kıymetlerin, Vergi Usul Kanununun ...ilgili maddeleri mucibince değerlerinin tayin edilmesi zorunludur. Bu kıymetlerin değeri borsada kayıtlı olanların borsa rayıcı üzerinden, borsada kayıtlı olmayan veya kıymetini kaybetmiş olan menkul kıymetlerle yabancı paraların, yukarıda zikrolunan maddeler hükümleri dairesinde takdir komisyonları marifetiyle tayin ve tespit edilmek icap eder. Böyle bir hâl vukuunda gereken tevkifatın yapılabilmesi için evvel emirde istihkakı verecek şahıs tarafından keyfiyet bir yazı ile mensup oldukları vergi dairesine bildirilerek nezdlerinde veya kiralık kasada mevcut yukarıda beyan olunan menkul kıymetlerle yabancı paraların değerlerinin takdir ettirilmesi istenecektir. Bu suretle değerlendirme yapıldıktan sonra belli olacak meblağlar üzerinden tevkifat yapılır.”

Verginin konusuna giren herhangi bir muamele neticesinde hak sahiplerine para ve senet verilebilmesi için verginin ödenmiş olması aranmaktadır. Eğer vergi hak sahiplerince ödenmemişse kendilerine verilecek değerler üzerinden vergiye mukabil bir teminatın kesilmesi gerekir.

+

Bu kesinti görev ve yetkisi ise,

- Kamu İdarelerine,
- Kamu müesseselerine,
- Bankalara,
- Bankerlere,
- Kasa Kiralayanlara,
- Sigorta Şirketlerine,
- Sair Şirket ve Müesseselere,
- Mahkemelere,
- İcra Dairelerine,

verilmiştir.

Burada kapsamı açık olmayan tek husus “sair şirket ve müesseseler” tâbiridir. 1 no.lu Veraset ve İntikal Vergisi Genel Tebliğinin 12 no.lu bölümünde bu tâbir “...diğer hakiki ve hükmi şahıslar” şeklinde açılmak istenmiştir. Tebliğdeki bu ifadeye göre tevkifat yapmak zorunda olmayan kişi ve kuruluş kalmamaktadır. Hâlbuki madde metninde gerçek kişilerden hiç söz edilmemiştir. Adi ortaklıkların durumu (müessese tâbiri içinde yer alıp almadığı) da belirsizdir. Buradaki şirket kelimesini Türk Ticaret Kanunu’ndaki ticaret şirketleri olarak anlamak mümkündür. Bizim anlayışımıza göre müessese kelimesi diğer tüzel kişiliği haiz (vakıf dernek sendika vb.) kuruluşlardır. 1 no.lu Tebliğdeki tüm gerçek kişileri madde kapsamında sayan anlayışa katılmamız mümkün değildir.

Buna göre bahsi geçen kuruluşlar verginin ödenmiş olduğuna dair vergi dairesinden verilmiş bir “tasdikname” talep etmektedirler. Bu tasdiknamenin ibraz edilmemesi hâlinde ise kendi nezdlerinde bulunan değerleri hak sahiplerine verirken aşağıda açıklandığı üzere tevkifat yapmak zorundadırlar. Böylelikle verginin bir kısmı, bu tür değerlerin mirasçılara veya kendisine ivazsız olarak intikal eden kişilere ödenmesi esnasında bir güvenlik tedbiri olarak alıkonmakta ve kalan tutar ilgiliye teslim edilmektedir.

Maddede geçen istihkak deyimi kendisine veraset veya hibe yoluyla para ve senet intikal eden şahısların bu mallardan miras hisselerine göre veya kendisine yapılan bağışlama nispetinde hak sahibi olunan miktarı ifade etmektedir. İstihkaklar, mirasçılarının tevkifat yapmak zorunda olan kurum ve kuruluşlara ibraz edecekleri veraset ilâmları ve bağışlamalarda ise, bağışı belgeleyen geçerli bir belge ile belirlenir.

Verginin ödenmiş olduğuna dair aranan “tasdikname” nin nasıl bir belge olduğu hususunda herhangi bir açıklama yoktur. Uygulamada bu belge,

+

+

ilişiksizlik belgesi anlamına gelen ve vergi dairesince vergisel açıdan herhangi bir sakınca olmadığını bildiren bir yazı şeklindedir.

Kendisine ivazsız olarak para veya senet intikal edenler şayet bu para veya senet 17 nci maddede sayılan kuruluşlardan birinde ise, ve bu kuruluşlar para veya senedin ivazsız intikale konu olduklarını biliyorlarsa;

- Ya tasdikname ibraz edilmediği için tevkifat yapılacak (daha sonra bu tevkifat veraset ve intikal vergisine mahsup edilecek)
- Ya da bu para veya senede isabet eden vergi defaten vergi dairesine ödenmek suretiyle alınacak tasdikname ibraz edilerek tevkifat önlenecektir. (Aşağıdaki 1996/5 no.lu İç Genelge)

Para ve senet dışında hiç bir menkul mal için tevkifat yoktur. Bu nedenle para ve senet dışındaki diğer menkul malların ivazsız veya veraseten intikale konu olması hâlinde veraset ve intikal vergisi yönünden ilişik kesme söz konusu değildir. (Gayrimenkullere ilişkin özellik için 19 uncu maddeye bakınız.)

Senetler ise, her türlü hisse senedi ve tahvil cinsinden menkul kıymetleri veya sahibine alacak hakkı sağlayan kambiyo senetlerini ifade etmektedir. Bu senetlerin değer tespiti yukarıda metni verilen 1 no.lu Genel Tebliğ hükümlerine göre yapılmaktadır.

Senetler üzerinden nasıl tevkifat yapılması gerektiği belirsizdir. Senetle tevkifat yapılmış olsa dahi bunları mal sandığına yatırmak ta mümkün değildir.³⁵⁵ Uygulamada senede isabet eden tevkifatın istihkak sahipleri tarafından elden nakit olarak ödendiği görülmektedir.

İvazsız intikale konu paranın Türk Lirası olması hâlinde tevkifat bu meblağ üzerinden, para yabancı ülke parası ise varsa borsa rayicinden, borsa rayici yoksa Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilen kur üzerinden değerlendirilir. Ancak ülkemizde yabancı para borsası henüz kurulmadığından, değerlemelerde Maliye Bakanlığının belirlediği kurlar dikkate alınır. Maliye Bakanlığı bu belirlemeyi yıl sonlarında yaptığından yıl içindeki intikallerde değerlendirme günü itibarıyla T.C. Merkez Bankası döviz alış kurlarının uygulanmasını istemektedir.³⁵⁶ Yapılacak tevkifat,

³⁵⁵ Okudan Bülent, "Veraset ve İntikal Vergisine Mukabil Alınacak Teminat", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:113 Ocak 1991 s.45

³⁵⁶ Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği Sıra No:130

+

- **veraset yoluyla intikal hâlinde akrabalık derecesi ayırımı yapılmadan %5,**
- **veraset dışındaki ivazsız intikallerde ise %15**

nispetindedir. Veraset dışındaki ivazsız intikallerde tevkifatın uygulama alanı çok sınırlıdır. Bunun sebebi hibe suretiyle yapılan tasarrufların genellikle tevkifata konu olacak bir durumda olmamasından yani bağışlayanın uhdesinde veya kontrolünde olmasından kaynaklanır.

Başka bir anlatımla bağışlayan kendi uhdesinde tuttuğu para veya senedi bizzat verebilir. Bağışta bulunan, 17 nci maddede belirtilen kuruluşlardan biri değilse tevkifat zorunluğu yoktur. İvazsız olarak verilecek para veya senet tevkifatla görevli kurum veya kuruluşlardan birinde ise, hibe eden sahibi bulunduğu bu para veya senedin verilmesi konusunda amacından bahsetmeksizin hibe edilene verilmesini sağlayabilir. Teslimatı yapan 17 nci maddede sayılanlardan biri olsa dahi teslimatın hibe amaçlı olduğunu bilmiyorsa tevkifat yapmamış olmakla suçlanamaz.

Hâlbuki ölüm yoluyla gerçekleşen intikallerde 17 nci maddede sayılan kuruluşların uhdesinde kalan para ve senetlerin alınabilmesi için veraset ilâmına ihtiyaç duyulacak ve bu belgenin ibrazı ile intikalın ivazsız olarak gerçekleştiği anlaşılacak böylece tevkifat gündeme gelecektir.

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun 7 ve 16 ncı maddeler kapsamında %10 nispetle ve nihai vergileme anlamında stopaja tâbi olan at yarışları ve futbol müsabakalarına ait müşterek bahislerle yarışma ve çekilişlerde kazanılan hediye ve ikramiyeler hakkında 17nci madde hükmü uygulanmaz.

1.2.Tevkifatın Uygulanması ve Tevkifatın Mahsubu

Konu hakkında 1996/1 sıra No.lu Veraset ve İntikal Vergisi İç Genelgesinde şu ifadeler yer verilmiştir.

"...Bilindiği üzere, 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 17'nci madde hükmü, hak sahiplerinin, çeşitli kurum ve kuruluşlar nezdindeki para ve senetlere ilişkin verginin ödendiğine dair vergi dairesinden alınmış ilişiksizlik belgesinin ilgili kuruluşa ibraz edilmesinden veya ilgili kuruluşça gerekli tevkifatın yapılmasından sonra tasarruf etmelerine imkân vermektedir.

+

+

Aynı Kanunun 19'uncu maddesinde, tahakkuk eden verginin (5) yılda³⁵⁷ ve her yıl Mayıs ve Kasım aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödeneceği hüküm altına alınmış ve intikal konusu gayrimenkullerle ilgili olarak ilişik kesme işlemlerinin usul ve esasları ayrıca belirlenmiş bulunmaktadır.

SÖZ KONUSU HÜKÜMLER, VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ KANUNU UYGULAMASINDA BİR İHTİYAT TEDBİRİ OLUP TAKSİTLERİN KANUNİ SÜRELERİNDE ÖDENMESİNE ETKİ ETMEMEKTEDİR.

Diğer taraftan, Vergi Daireleri İşlem Yönergesinin "Teminatın Mahsup ve İadesi ile İlgili İşlemler" başlıklı 214'ncü maddesinin son fıkrasında, "teminat olarak emaneten yapılan tahsilatın mükelleflerin tahakkuk eden vergi borçlarına, vade tarihleri dikkate alınmak suretiyle kayıt servisinden mahsubu istenir. Vergi borcunun olmaması veya teminatın vergi borcundan fazla olması hâlinde fazla olan kısım kendilerine düzeltme hükümlerine göre ret ve iade olunur." şeklinde düzenleme yer almaktadır.

Bu açıklamalara göre mirasçıların beyanı üzerinden veraset ilâmındaki hisseler dikkate alınarak kati verginin tahakkuk ettirilmesi, ..., her mirasçının ödeyeceği veraset ve intikal vergisi ile tevkif suretiyle tahsil edilen teminattan mirasçılarının payına düşen miktarın belirlenmesi, Kanunun 19'ncü maddesi hükmü uyarınca tespit edilen taksit sayısı ve taksit tutarlarını değiştirmek mümkün olmadığından, tevkif suretiyle alıkonulan teminatın her mirasçının ödemesi gereken verginin birinci taksitinden başlayarak tamamen mahsup edilmesi, mahsup işlemi sonucu kısmen veya tamamen bakiye kalan taksitlerin kanunî sürelerinde ödenmesi, mahsup işlemi sırasında menkul veya gayrimenkul mala isabet eden vergi şeklinde ayırım yapılmaması gerekmektedir."³⁵⁸

Görüldüğü gibi yapılmış olan tevkifatlar için kati verginin tahakkuk ettirilmesi ile tevkif suretiyle alınan teminatın her mirasçının ödemesi gereken verginin birinci taksitinden başlayarak tamamen mahsup edilmesi, mahsup işlemi sonucu kısmen veya tamamen bakiye kalan taksitlerin kanunî sürelerinde ödenmesi, mahsup işlemi sırasında da menkul veya gayrimenkul mala isabet eden vergi şeklinde ayırım yapılmaması öngörülmüştür.

1 Sıra No.lu Veraset ve İntikal Vergisi Genel Tebliğinde şu ifadeler yer almaktadır.

³⁵⁷ Bu süre 3 yıla indirilmiştir.Bkz. m.19

³⁵⁸ Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu İç Genelgesi Seri No:1996/1

+

“Kanun vaazı bu madde hükmünü sevk etmekle, mükelleflere bir kolaylık temin etmek ve bunların fiilî tesahüplerine, bu vergi sebebiyle, mani olmamak maksadını gütmektedir. Veraset ve intikal vergisi tevhibi matrah ve müterakki nispet esasına müstenit olduğundan büyük servet intikallerinde ve bazı ahvalde %10 %15 ve %20 nispetinde tahsil edilen vergi karşılıkları hakiki vergi miktarlarının dununda kalabileceği gibi bazı hâllerde tarh olunacak vergiden fazla da olabilir. Binaenaleyh vergi dairelerinin bu hususta kafi derecede hassasiyetle hareket ederek kati tahakkukları süratle ifa ve intaç eylemeleri, malsandığında emanet hesabına alınacak paraların mahsubunu yapmaları lazım gelir.”

Vergi dairelerinin mükelleflerden kesilen vergi tevkifatları söz konusu olduğunda daha hassasiyetle ve ivedilikle hareket etmesi gerekmektedir. Veraset yoluyla intikallerde %5, diğer intikallerde %15 olarak belirlenen tevkifat oranları, 16 ncı maddede düzenlenen tarife yapısı dikkate alındığında belirli dilimlere tekabül eden intikallerde, yüksek kalabilmektedir. Şöyle ki 2006 yılında ölen bir kişiden eşine sadece 300.000 YTL değerinde bir banka mevduatı kaldığını ve mirasçı eşin tevkifata razı olarak bankadaki mevduata bir an önce tasarruf etmek istediğini varsaydığımızda, banka tarafından istisna tutarı dikkate alınmadan %5 nispetinde tevkifat yapılacak (15.000) ve kalan tutar mirasçıya ödenecektir. Mirasçının istisna haddi düşüldükten sonra kalan tutar olan (300.000 – 166.375 =) 133.625 YTL tarifeye göre vergi tutarı ise, 1.408,75 YTL. olmaktadır. Bu durumda mirasçının 15.000-1.408,75-13.591,25 YTL. iade alması gerekir. Bir de mirasçının 1408,75 YTL. lık taksidini 3 yılda ve altı eşit taksitte ödeme imkânı olduğu da düşünülecek olursa iade için yapılması gereken işlemlerde daha da titizlikle hareket edilmesi gerektiği ortaya çıkar.

Bu durumda olan kişiler için, veraset ve intikal vergisi beyannamesini bir an önce vermek verginin tahakkukunu almak ve çıkan vergiyi taksitle ödeme imkânından yararlanmak daha akıllıca bir davranıştır. Öte yandan fazla alınan verginin iadesinin ağır bir prosedüre tâbi olması da verginin tahakkukunun alınmasının tercih edilmesi için ayrı bir sebeptir.

Bütün bu anlatılan sebeplerle tevkifat yapılmasını istemeyen ve Kanunda düzenlenen taksitle ödeme imkânından yararlanmak isteyen mükellefler için Maliye Bakanlığınca bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme beyannamenin verilmiş olması ve tasdikname istenilen para ve senetlerin bu beyannamede gösterilmiş olması ve tahakkuk eden vergiden para ve senede isabet eden vergi tutarı ile vadesi geçmiş taksit tutarlarının ödenmiş olması şartı ile tasdiknamenin verilebileceği şeklindedir. (Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu İç Genelgesi Seri No:1996/5)

+

+

Konu hakkında yapılan düzenleme açıklayıcı örnekleri de içerdüğinden aşağıya alınmıştır:

“Bakanlığımıza intikal eden olaylardan 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 17’nci maddesinde sayılan müesseselerde istihkakı bulunanların bu istihkakı vergi tevkifatına tâbi tutulmadan alabilmeleri için, tahakkuk eden veraset ve intikal vergisinin tamamının mı, yoksa beyannameye dahil edilmiş olan istihkaklara isabet eden verginin tamamının mı ödenmesi şartının aranılacağı konusunda tereddütlerin doğduğu anlaşılmış ve aşağıdaki açıklamaların yapılması gerekli görülmüştür.

Bilindiği üzere 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 17 inci maddesinde “Amme idare ve müesseseleri, bankalar, bankerler, kasa kiralyanlar, sigorta şirketleri, sair şirket ve müesseseler, mahkemeler ve icra daireleri istihkak sahiplerine bu verginin mevzuuna giren herhangi bir muamele dolayısıyla para ve senet verebilmek için evvelemirde verginin ödenmiş olduğuna dair vergi dairesinden verilmiş bir tasdikname talep ederler.

....

Bu hükme göre, maddede sayılan müesseselerde istihkakı olanlar bu istihkaklarından gerekli vergi tevkifatı yapıldıktan sonra istihkakın bakiye kısmını alabileceklerdir. İstihkaklarından vergi tevkifatı yaptırmak istemeyenler ise, veraset ve intikal vergisini ödediklerine dair bir yazıyı (tasdiknameyi) ilgili kuruma ibraz edecekler ve bundan sonra istihkaklarını kullanabileceklerdir.

Bu nedenle, Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 17’nci maddesinde sayılan müesseselerde istihkakı bulunanlara bu madde uyarınca vergi tevkifatı yapılmamasını sağlamaya yönelik yazı (tasdikname) verilebilmesi için, mükellefler tarafından veraset ve intikal vergisi beyannamesinin verilmiş olması ve tasdikname istenilen para ve senetlerin bu beyannameye gösterilmiş bulunması, tahakkuk eden vergiden para ve senede isabet eden vergi tutarı ile vadesi geçmiş taksitlerin ödenmiş olması yeterli görülmüştür.

ÖRNEK:

+

Muris (A) dan eşi ve bir çocuğuna intikal eden mallar ve borçlar, veraset ve intikal vergisi beyannamesinde aşağıdaki şekilde beyan edilmiştir.

Gayrimenkul Mallar	: (+) 22.000.000.000 TL.
Menkul mallar	: (+) 10.000.000.000 TL.
Banka Mevduatı	: 9.000.000.000 TL.
Diğer Menkul Mallar	: 1.000.000.000 TL.
Borçlar	: (-) 2.000.000.000 TL.

Bu bilgiler dikkate alınarak eř ve çocuk adına tarh edilecek veraset ve intikal vergisinin hesabı aşağıda gösterilmiştir.

Beyan Edilen Mallar Toplamı	: (+) 32.000.000.000 TL.
Tenzili Talep Olunan Borç	: (-) 2.000.000.000 TL.
Veraset ve İntikal Vergisine Tâbi Tutar	: (+) 30.000.000.000 TL.

Eř Adına Tarh Edilecek Veraset ve İntikal Vergisi:

Eşin (1/4) Hissesine Düşen	
Malların Safi Tutarı (30.000.000.000 x ¼)	: (+) 7.500.000.000 TL.
İstisna Tutarı	: (-) 1.655.000.000 TL. ³⁵⁹
Vergi Matrahı	: 5.845.000.000 TL.
Hesaplanan Veraset ve İntikal Vergisi	: 1.109.000.000 TL.

Çocuk Adına Tarh Edilecek Veraset ve İntikal Vergisi:

Çocuđun ¾ Hissesine Düşen	
Malların Safi Tutarı (30.000.000.000 x ¾)	: (+) 22.500.000.000 TL.
İstisna Tutarı	: (-) 1.655.000.000 TL.
Vergi Matrahı	: 20.845.000.000 TL.
Hesaplanan Veraset ve İntikal Vergisi	: 4.109.000.000 TL.

Bu hesaplamalara göre varisler adına tahakkuk ettirilecek vergi toplamı (1.109.000.000 + 4.109.000.000=) 5.218.000.000 TL. olup, bu vergiden bankadaki mevduata isabet eden vergi aşağıda belirtilen formüle göre hesaplanacaktır.

Beyan Edilen Mevduat x Hesaplanan Toplam Vergi 9.000.000.000 x 5.218.000.000

³⁵⁹ Bu rakam 1996 yılı için geçerli olan istisna tutarı idi.

+

+

----- = -----
Beyan edilen menkul ve gayrimenkul mallar toplamı 32.000.000.000
(istisna ve borç tutarı düşülmeden önceki tutar)

= 1.467.562.000 lira bankadaki paraya isabet eden vergi tutarı olacaktır.

Bu durumda, tahakkuk eden toplam vergiden bankadaki mevduata isabet eden 1.467.562.000 liranın ödenmesi hâlinde yazı (tasdikname) verilecektir.

Varisler isterlerse, banka mevduatını tevkifat yaptırmak suretiyle de alabileceklerdir.

Öte yandan, **teminat gösterilmesi suretiyle para veya senedin serbest bırakılması mümkün değildir.**³⁶⁰

Bu iç genelgenin son cümlesinde teminat gösterilmesi suretiyle para veya senedin serbest bırakılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Ancak uygulamada farklı şekilde işlem yapıldığı görülmektedir. Konu ile ilgili olarak Maliye Bakanlığınca verilen bir muktezada³⁶¹ şu ifadeler yer almaktadır:

“

Yazınızda sözü edilen olaydavefatı üzerine varislerine intikal eden Cıtıbank'ta bulunan 41,046,757,481 TL.lık hazine bonusu, varislerce....Bankası Nişantaşı Şubesinden alınan 3,779,464,108 TL.lık teminat mektubu ile iki adet gayrimenkul ve bir adet deniz motoru teminat gösterilmesi sonucu vergi dairesinin yazısı üzerine serbest bırakılmıştır. Teminat gösterilerek serbest bırakılması yasal olarak mümkün olmamakla birlikte vergi dairesince yazılı izin verilmesi nedeniyle hazine bonosunu nezdinde bulunduran bankaya tevkifat yapmadığından dolayı herhangi bir sorumluluk getirilmesi mümkün bulunmamaktadır. Ancak hazine bonosuna isabet eden yüzde on tevkifat varisler tarafından vergi dairesine yatırıldığından teminat mektubunun serbest bırakılması hususunda ilgili bankaya gerekli talimatın verilmesi, kalan taksitlerin kanunî sürelerinde tahsil edilmesi ve benzeri olaylarda daha dikkatli davranılması hususunun tarha yetkili vergi dairesine bildirilmesi gerekmektedir.”

Teminat uygulaması 19 uncu maddede görüleceği üzere sadece gayrimenkuller için söz konusudur. Kendisine gayrimenkul intikal eden

³⁶⁰ Bu İç Genelgedeki izahat, farklı bir anlatımla fakat aynı içerikli şekilde 28 no.lu Veraset ve İntikal Vergisi Genel Tebliğinde de yer almaktadır.

³⁶¹ M.B. Muk.18.12.1996-B.07.O.GEL.O.60/6004-159/60445

+

kişilerin teminat göstermek şartıyla gayrimenkule ait veraset ve intikal vergisini ödenmeden tasarruf imkânı vardır. Tevkifata tâbi para ve senetler için teminat almak suretiyle tasdikname verilmesinin Kanunen mümkün olmadığını belirten bu muktezada, mirasçılarının tevkifata tâbi olmamaları için gösterdikleri teminat karşılığında vergi dairelerince yazı verilmesinin doğru olmadığını belirtmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, tevkifat yapmak zorunda olanların nezdinde bulunan para ve senede isabet eden verginin mükelleflerce ödenmesi şartıyla tasarrufuna imkân verilmektedir. Ancak bu vergiyi dahi ödeyemeyecek durumda olanlar için, teminatın kabul edilmesi ve kalan mallara tasarruf edilebilmesinin sağlanması gerektiğini düşünüyoruz.

1.3. 17 nci Madde Kapsamındaki Bazı Uygulama Örnekleri

- 17 nci maddenin en çok uygulandığı alan bankalar, özel finans kurumları, aracı kurumlar vb. kuruluşlardır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi hibe şeklinde ivazsız intikallerde hibede bulunanın bu kuruluşlardaki para veya senetleri bizzat alıp elden vermesi ile hibe etmesi veya hibe olduğunu belirtmeksizin teslimine ilişkin talimat vermesi nedenleriyle çoğu zaman vergi dışında kalabilmektedir.

Ancak ölüm olaylarında ölenin bu kuruluşlar nezdindeki para ve senet şeklindeki mallarının mirasçılarca ele geçirilebilmesi için ya verginin ödendiğine dair tasdikname ibrazı ya da bu kuruluşlarca yapılacak tevkifata razı olunması gerekmektedir. Kiralık kasalara ve müşterek hesaplara ilişkin özellikler 23 üncü, yabancı paralar ve yabancı para üzerinden düzenlenmiş senetler (uygulanacak kur) 10 uncu maddede anlatılmıştır.

Bankalarca veraset ve intikal vergisine konu istihkakların mirasçılara tevkifat yapılmaksızın verilebilmesi için mirasçılarının veraset ilâmı ile verginin ödenmiş olduğuna dair bir yazı ile bankaya başvurmaları gerekmektedir. Eğer kişi ve kurumlar vergiden muaf iseler bu muafiyetlerini ispat eden bir yazıyı ibraz etmeleri gerekir. Böyle bir durum yoksa bankaca tevkifat yapılacaktır. Murisin bankadaki değerlerinin tamamı tevkifat kesintisinde nazara alınır. Aynı zamanda bankaya olan kredi borcu varsa bu borç kapatıldıktan sonra bakiye kısım mirasçılara hisseleri nispetinde ödenir.³⁶²

³⁶² Uygulamada bankalar gerek ileride veraset ilâmında gösterilmeyen başka bir varisin ortaya çıkması ihtimaline gerekse veraset ilâmında adı yazılı fakat bankadan parasını henüz almamış bir mirasçının herhangi bir nedenle belirli payından fazla para talep etmesi ihtimaline karşılık, ödeme yapmış olduğu tüm varislerden ileride bankanın

+

+

Bankadaki mevduattan başka, ölüm tarihinden sonra muris adına gelen havaleler veya muris adına yatırılan paralar da banka tarafından ilgili vergi dairesine bildirilir.³⁶³

Murisin bankadaki **mevduat hesapları vadeli olduğu takdirde**, murisin ölüm tarihine kadar işleyen faiz terekeye dahil, bu süreden sonra işleyen faizler ise mirasçılara aittir. Vadeli hesabın vadesi murisin ölüm tarihinde henüz dolmamışsa, mirasçılar faiz kaybına uğramamak için vadeli hesabı bozmak istemeyebilirler. Bu takdirde murisin ölüm tarihine kadar geçen süre için hesaplanan faiz tutarından gerekli gelir vergisi kesintileri (stopaj) yapıldıktan sonra bakiye kısım anapara ile birlikte vergi tevkifatına (veraset ve intikal vergisine) konu edilecektir.³⁶⁴ Ancak vadeli hesabın bozulması hâlinde Bankalar Kanunu'na göre vadesiz mevduat için geçerli faiz oranı esas alınır. Bu takdirde bu faiz oranına göre hesaplanacak faiz ve anapara tutarı üzerinden vergi tevkifatı yapılır.

Bankadaki mevduatın ölüm tarihine kadar olan faizi de ihtiva eden kısmının doğrudan veraset ve intikal vergisine tâbi tutulması söz konusu değildir. Faiz geliri menkul sermaye iradı olduğundan gelir vergisi tevkifatına tâbidir.

Müşterek hesap sahiplerinden birinin ölümü hâlinde ölen kişinin mirasçılarının bir miktar para çekmek istemesi durumunda vergi kesintisinin, hesabın ne miktarına uygulanacağı konusu tereddütlüdür. Müşterek hesap sözleşmelerinde hesabın mülkiyeti konusunda bir oran kararlaştırılmadığı takdirde tarafları eşit hisseye sahip kabul etmek en uygun çözüm görünmektedir. Uygulamada ise bankalar, bu tür müşterek hesapların açılışı sırasında, hesap sahiplerinin ölümü hâlinde mirasçılara yapılacak ödemelerden dolayı öteki hesap sahiplerine karşı sorumluluğun ve doğacak yükümlülüklerin mirasçılara ait olduğu ve ödenecek vergi ve yükümlülüklerde hesap sahiplerinin eşit paya sahip olduğunu kabule bankanın yetkili olduğu yönünde sözleşmeler yapmaktadırlar.³⁶⁵ Böyle hâllerde tevkifatın da ölen kişinin hissesine düşen parayla sınırlı olması gerekir.

ödemek zorunda kalacağı fazla paraların iadesine ilişkin bir taahhütname imzalatmaktadır.

³⁶³ Çetin Mehmet Ali, "Murisin Bankadaki Değerleri Üzerinde Mirasçılarının Tasarruf Yetkisi ve Bu Değerlerin Vergilendirilmesi" Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 106, Temmuz 1997, s.107

³⁶⁴ Çetin, a.g.m., s.109

³⁶⁵ Doğrusöz Bumin, "Veraset ve İntikal Vergisinde Stopaj-2" Dünya Gazetesi 9 Mayıs 1991

+

- Sigorta şirketlerince yapılan tazminat ödemelerinde tevkifattan söz edilebilmesi için tazminat ödemesinin veraset ve intikal vergisine tâbi nitelikte olması gerekir. (Sigorta tazminatlarının veraset ve intikal vergisi karşısındaki durumu 2 nci maddede detaylı olarak anlatılmıştır.) Özetlemek gerekirse, sigorta tazminatları prensip olarak veraset ve intikal vergisinin kapsamına girmez. (VİVK m.2) Ancak bu tazminatın lehdarı ölen ise, tazminatın mirasçılara intikali veraset ve intikal vergisi kapsamında olduğundan lehdarın mirasçularına yapılan tazminat ödemelerinde 17 nci madde tatbik edilir.
- Sair şirket ve müesseselerce veraset ve intikal vergisi gerektiren para ve senet teslimlerinde de 17 nci maddenin uygulanması gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse:
 - Personelin ölümü hâlinde işverenin bu personelle ilgili olarak (mirasçılara) yapması gereken ödemeler de prensip olarak 17 nci madde kapsamındadır. Bu ödemelerden kıdem tazminatı bazı hâllerde veraset ve intikal vergisinden istisna edilmiştir. (4 üncü madde)
 - Yine firmaların gerçek kişilere olan tüm borçları (ortaklara, gerçek kişi satıcılara, personele vs.) bakımından, borçlu buldukları kişinin ölümü hâlinde bunların mirasçularına yapacakları borç ödeme işlemleri de 17 nci madde kapsamındadır. Ancak 17 nci maddenin işletilebilmesi için borç ödemesinin para veya senetle yapılması gerekir.
 - Ortakları aynı aileye mensup veya birbirine yakın kişilerden oluşan şirketlerde, ortaklardan birinin ölümü hâlinde bu ortağın şirketten olan alacakları çoğu zaman mirasçılara veraset ilâmı dahi aranmaksızın 17 nci madde göz ardı edilerek ödenmektedir. Hâlbuki, meselâ ortakları baba, anne ve çocuktan oluşan bir limited şirkette ölen babanın şirketteki cari hesap alacağı eş ve çocuk tarafından çekilirken ya vergi dairesinden tasdikname alınmış olmalı ya da limited şirketçe tevkifat yapılmalıdır.
 - Dağıtılabılır aşamaya gelmiş temettüleri ortak açısından alacak niteliğindedir. Ortak veya hak sahibi bu temettüyü almadan önce ölürse söz konusu alacak terekeye girer. Bu temettünün mirasçılara ödenmesi hâlinde ödemeyi yapan şirketin 17 nci maddeyi göz önünde tutması gerekir.

+

+

- Aynı şekilde mahkemeler ve icra daireleri gerçek lehdar yerine lahdarın ölümü nedeniyle mirasçılara ödeme yapmak durumunda kaldıklarında 17 nci maddeyi uygulamak zorundadırlar.

1.4. Muafiyet ve İstisna Kapsamındaki Ödemelerde Durum

Veraset ve intikal vergisinden muaf olan kuruluşlar Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilmiştir. Veraset ve intikal vergisinden muaf olan kuruluşlara yapılacak ivazsız para ve senet teslimlerinde 17 nci madde hükmü uygulanmaz. Ancak bunun için para veya senedi alacak olan kuruluşun veraset ve intikal vergisinden muaf olduğuna dair belgenin, para veya senedi teslim edecek olana ibraz edilmesi gerekir.

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun 4 üncü maddesinde yazılı istisnalar, 17 nci madde uyarınca tevkifat yapacak olanlar tarafından resen dikkate alınmaz. Başka bir anlatımla 17 nci maddede sayılanlar istihkak sahibine tanınmış olan istisna hakkını göz ardı ederek bu maddedeki oranlar üzerinden tevkifat yaparlar. Hak sahipleri istisnanın dikkate alınabilmesi için vergi dairesinden tasdikname almalıdırlar. Bu tasdikname (vergi dairesince) verilirken alınması gereken vergiler, istisnalar da dikkate alınarak tespit edilmektedir. Kaldı ki tasdikname tevkifatı bütünüyle önlemektedir.

Yukarıdaki 1.1. no.lu bölümün sonunda da belirtildiği gibi 7 ve 16 ncı maddeler uyarınca %10 stopaj yoluyla nihai vergilemeye konu intikaller 17 nci madde kapsamı dışında olup, bu intikallerde istisna durumu stopajı yapacak olanlar tarafından göz önünde tutulmaktadır.

Parasal istisna tutarının tevkifat yapmak zorunda olan kimselerce dikkate alınabilmesi mümkün değildir. Ancak veraset ve intikal vergisinden tamamen istisna edilmiş ivazsız intikal eden para ve senet söz konusu olduğunda, bu intikal eden değerleri hak sahiplerine ödeyen kuruluşların tevkifat yapmamaları gerekir. Örneğin kamu kesiminde çalışan kişilerin vefatı hâlinde mirasçılara yapılan kıdem tazminatı ödemeleri istisnadır (VİVK m.4/g). Kıdem tazminatı ödemek durumunda olan kamu kuruluşunca ödemenin istisna olması sebebiyle tevkifat yapılmasına gerek yoktur.

Keza Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan kuruluşlara, kuruluşu veya kurulduktan sonra tahsis olunan mallar (buradaki mal ifadesi para da olabilir) tevkifatla yükümlü kuruluşlarca yapılıyorsa tevkifat söz konusu olmaz. (VİVK m.4/k)

+

Diğer taraftan plaka tahdidi uygulanan illerde ticarî plaka satışından elde edilen paraların, ticarî plakalı taşıt sahiplerine dağıtılması hâlinde de tevkifat yapılmaz. (VİVK m.4/l)

1.5. Yabancı Uyruklu Şahıslara Yapılan Ödemelerde Tevkifat

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun 1nci maddesindeki açıklamalardan da hatırlanacağı üzere yabancıların, bu verginin konusuna giren bir şekilde mal iktisap etmeleri hâlinde herhangi bir ayırım yapılmadan vergi ile yükümlü olacakları ifade edilmiştir. Keza tevkifat açısından da aynı hususlar geçerlidir. Yani yabancı bir şahsın, tevkifat yapmak zorunda olan bir kuruluş nezdinde kendisine ivazsız bir tarzda intikal eden para ve senet varsa, bunların kendisine tevdi esnasında tevkifat yapılır.

Ancak yabancıların tevkifattan sonra kendilerine intikal eden mallar için beyanname vermeleri mümkün olmayabilir. Özellikle Türkiye'de kendisine intikal eden mallar sebebiyle bu vergiyle yükümlü olan ve yurtdışında yerleşik bir şahsın bu vergiye ilişkin mükellefiyetleri yerine getirmesi genellikle görülen bir husus değildir.

Bize göre yurtdışındaki yerleşik kişilerin tevkifata tâbi işlemleri söz konusu olduğunda, tevkifatı yapacak kuruluşun nihai bir tevkifat oranı üzerinden tevkifat yapması, bu kişiler açısından da beyanname verme mükellefiyetinin kaldırılması uygun bir yol olarak gözükmektedir.

1.6.Tevkifat İle İlgili Ceza Uygulaması

Tevkifatı yapanlar en geç bir hafta içinde tevkif ettikleri parayı buldukları yerin mal sandığına yatırmaya, aynı zamanda bu işlemle ilgili olarak kendi vergi dairelerine de bilgi vermeye mecburdurlar. Tevkifatın yapılmaması veya tevkif edilen paranın öngörülen süre içinde mal sandığına yatırılmaması hâlinde bu tutar kendilerinden AATUHK'nun 51 nci maddesinde düzenlenen gecikme zammı tatbik edilmek suretiyle tahsil edilecektir. (Tevkifat yapılmaması VUK.'na göre gecikme faizine tabi iken gecikme zammına tabi tutulmuştur. Bu sebeple ayrıca gecikme faizi uygulanmamalıdır.)

Bu sorumluluğu yerine getirmeyen kişilere de yatırılması gereken tutarın %10'u kadar ceza kesilecektir.

Buradaki "*mal sandığı*" ifadesi, ilgili vergi dairesi anlamındadır. Yani tevkifat, ilgili kuruluş tarafından, (6 ncı maddede açıklandığı üzere) kuruluşun bulunduğu bölgeye bakan ilgili veraset ve intikal vergi

+

+

daairesine yatırılır. Tevkifatın yatırılması dışında ayrıca vergi daairesine durum bir yazı ile bildirilir.

Eskiden tevkif edilen veya tevkif edilip mal sandığına yatırılmayan paralar, 17 nci maddede sayılanlardan %10 fazlasıyla tahsil edilmekteydi. 4369 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle %10 luk eklenti yerine gecikme zammı ikame edildi. Böylelikle tevkifatı yapmayan veya yatırmayan kuruluştan istenecek para, bu tevkifat ve onun gecikme zammı hâline geldi.

Ayrıca %10 oranında uygulanan ceza hususunda maddede geçen ifade şu şekildedir:

“Tevkifatı yapan ilgili kuruluşlarının, bu görevi yerine getirmeyen sorumlularından”

Bu düzenlemeye göre yapılmayan veya zamanında yatırılmayan tevkifatın % 10’u hesabıyla bulunacak cezanın 17 nci maddede sayılanlardan değil, bunların tevkifatla sorumlu mensuplarından aranması öngörülmektedir.

Maddenin son fıkrasındaki “(hakimler hariç)” ifadesinin ne anlama geldiği yani, hakimleri tevkifat aslı, gecikme zammı ve %10 cezanın hangisinden kurtardığı açık değildir.

1.7. Tevkifat Yapmak Zorunda Olanların Para veya Senedin İvazsız İntikale Konu Olduğunu Bilmemesi

Para veya senet sahibinin, banka veya sair kuruluşlardan hibe amaçlı olarak söz konusu para veya senedi bizzat alması veya kendisi dışındaki birisine teslimi konusunda talimat vermesi hâlleri teslimatın “*istihkak sahiplerine*” değil bu para veya senede sahip olanın kendisine yapılmış olacağından 17 nci madde kapsamına girmez.

Verasette ise, mirasçılar ölene ait para veya senedi mirasçılıklarını tevsi eden veraset ilâmı ibraz ederek alabilirler. Bu durum 17 nci madde kapsamındaki kuruluşların bu maddeye ilişkin görevlerini yerine getirmelerini gerektirir. Ancak bazı ölüm olaylarında ölenin vekili durumundaki kişilerin ölüm olayını gizlemek suretiyle ölene ait para veya senedi, vekaletnameye dayanarak aldıkları görülmektedir. Bu işlemi yapan vekiller hakkında ne işlem yapılacağı kanunlarımızda belirtilmiş olmamakla beraber tevkifatın yapılmasını engelledikleri için VUK’nun ilgili olabilecek hükümleri işletilmek suretiyle cezalandırılmaları mümkündür.

+

Vekaletnameye istinaden ve ölüm olayından haberi olmaksızın para veya senet teslim eden kuruluşlar ve bunların tevkifatla sorumlu mensupları hakkında 17 nci maddenin üçüncü fıkrası hükümlerinin tatbik edilemeyeceği bize göre kuşkusuzdur.

2. ÖLÜM VAKALARI VE İNTİKALLERİN BİLDİRİLMESİ

Vergi Usul Kanunu'nun 150 nci maddesinde düzenlenmiş olan ölüm vakalarının bildirilmesi de veraset ve intikal vergisi açısından bir güvenlik müessesesi olması nedeniyle bu bölümde açıklanmıştır.

Ölüm vakalarını ve intikalleri bildirilme zorunluluğu, VUK'nun bilgi toplama başlıklı dördüncü bölümünde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre aşağıda belirtilen resmî makamlarla gerçek ve tüzel kişiler, her ay, kendilerine bilgisi ulaşan ölüm vakaları ile intikalleri ertesi ayın 15 inci günü akşamına kadar vergi dairesine yazı ile bildirmeye mecbur tutulmuşlardır. Bu makam ve kişiler şunlardır:

- Sulh yargıçları, icra, nüfus ve tapu memurları
- Yabancı memleketlerdeki Türk konsolosları veya konsolosluk görevini yapanlar (Memur oldukları yerde ölen Türk tebaasının soyadı, adı ve sıfatları ile Türkiye'deki ikametgahlarını Maliye Bakanlığına bildirirler.)
- Mahalle ve köy muhtarları (Kendi mahalle veya köylerindeki ölenleri bildirirler.)
- Banka, bankerler ve şirketler ile emanet kabul eden gerçek ve tüzel kişiler (Mevduat, şirket hissesi, emanet para ve eşya veya sair suretle alacak sahiplerinden birinin ölümü hâlinde, ölenin soyadını, adını, alacağının nev'ini ve miktarını bildirirler.)

Bu bildirimlerin içinde en etkili olanı nüfus müdürlüklerince ölüm olaylarının bildirilmesidir. Bu bildirimler ölen kişiye ait ayrıntılı bilgileri ihtiva eder. Vergi daireleri gelen bu bildirimler üzerine her ölüm olayı için (ölenin mal varlığı olup olmadığına bakmaksızın) bir dosya açarlar. Ölen kişinin mirasçılarının kanunî ve ek sürelerde beyanda bulunması beklenir. Ölen kişinin mirasçıları kendilerine intikal eden mallar için kendiliğinden beyanda bulunurlarsa tarhiyatlar bu dosyalar üzerinden yapılır.

Mirasçılar herhangi bir beyanda bulunmadığı takdirde İdarece "*Beyana Çağrı Mektubu*" başlığını taşıyan bir mektup gönderilir. Bu mektupta

+

+

mirasçılara hitaben beyanda bulunmadıkları kendilerine intikal eden mallar için 15 gün içinde beyanda bulunmaları gerektiği aksi takdirde VUK uyarınca cezalandırılacakları yer almaktadır. Düzenli olarak tutulan bu dosyalar vasıtasıyla gönderilen beyana çağrı mektupları mükelleflerin beyana zorlanması açısından etkili olmaktadır. Ancak bunun düzgün bir şekilde işleyebilmesi nüfus müdürlüklerinin bilgileri düzenli olarak ulaştırmalarına bağlıdır.

Ölüm vakalarını bildirmesi gereken kuruluşlar içinde dikkat edilecek olursa “*banka, bankerler ve şirketler*” sayılmıştır. Dolayısıyla uygulamada bilinmeyen bir yükümlülük, şirketlerin öğrendikleri ölüm olaylarının bildirim zorunluluğudur. Bu bildirim yapılmaması hâlinde kesilecek ceza VUK’nun Mükerrer 355 inci maddesinde (2006 yılı için) birinci sınıf tüccarlar açısından 1.290 YTL. olarak belirlenmiştir. Bu hüküm, vergi dairesinden bilgi istenmesine rağmen cevap verilmemesi vs. gibi şartlar altında uygulanabildiğinden herhangi bir yaptırım niteliği de yoktur. Bu sebeple şirketler ortaklarının, personelinin vs. ölüm olaylarını, gerek bu mükellefiyetlerini bilmedikleri ve gerekse cezanın yetersizliği nedeniyle çoğu zaman bildirmemektedirler.

VUK’nun 150’nci maddesinde düzenlenen ölüm vakalarının ve intikalleri bildirilmesi ödevi çok çeşitli kuruluşlara yüklenmiş ancak ölünün toprağa verildiği yerdeki cenaze işleri müdürlüğüne böyle bir görev verilmemiştir. Hâlbuki cenaze işlerine bakan müdürlük vefat eden kişinin toprağa verilmesi esnasında yakınlarının kimlik bilgisini tespit ederek muayyen bir müddet içinde cenaze sahip veya sahiplerini en yakın vergi dairesine liste hâlinde bildirirse, belki bahsi geçen maddede düzenlenen kişi ve kuruluşlardan çok daha süratli ve sağlıklı bir şekilde ölenin vergiye tâbi bir mirası olup olmadığı yazışma suretiyle tespit edilebilir.